

*Дем'янчук Ю. В.,**кандидат юридичних наук,**докторант кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Університету державної фіскальної служби України**Бака О. І.,**старший викладач кафедри «Право»**Білоцерківського інституту економіки та управління**Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

РОЗРОБКА ЗАСОБІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі розробки та реалізації заходів запобігання та протидії корупції в Україні на основі досвіду розвинутих країн. На основі аналізу антикорупційної стратегії Польщі здійснено аналіз факторів, які впливають на успішну реалізацію запроваджених антикорупційних заходів та на удосконалення їх в умовах сучасної України. Зроблено висновок, що розробка та реалізація антикорупційних заходів з урахуванням досвіду розвинутих країн сприятиме зниженню корупційних проявів та не перешкоджатиме економічному та соціальному розвитку держави.

Ключові слова: антикорупційні заходи, корупція, протидія корупції, запобігання корупції, засоби подолання корупції.

Постановка проблеми. Корупція визнана однією із соціальних проблем, до вирішення яких необхідно підходити комплексно. Упродовж кількох десятиків років концепція розвитку національної боротьби з корупцією розробляється й удосконалюється міжнародними організаціями.

Міжнародна компанія Transparency стверджує, що немає єдиної універсальної стратегії подолання корупції. Заходи запобігання та протидії корупції мають бути адаптовані до умов країни. Фахівці компанії зазначають, що стратегії можуть бути *ex ante* (профілактичні) та *ex post* (каральні). Під час розробки стратегічних заходів подолання корупції важливо враховувати баланс між цими двома видами заходів, недопустимо обмежуватися лише *ex post* [5; 6, с. 26].

Мета статті. Із метою розробки пропозицій і ефективних засобів запобігання та протидії корупції в Україні варто звернутись до аналізу досвіду польських колег.

Стратегічні засоби подолання корупції у Польщі ґрунтуються на тому, що боротьба з корупцією спрямована на подолання можливих проявів корупції. Вона має усувати причини виникнення корупції. Польська стратегія засобів подолання корупції підкреслює, що джерела корупції можуть бути не лише в державних органах і структурах. Важливим є те, що заходи подолання корупції мають стосуватися внутрішніх державних систем і діяльності між державою та приватним сектором, а також між державою та громадянським суспільством.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2002 році польськими колегами було розроблено стратегію подолання корупції, яка включала два етапи реалізації.

Що стосується реалізації першого етапу стратегії, то проблема полягала в тому, що запропоновані заходи були

дещо поверховими, вони враховували, насамперед, задоволення вимог Європейського Союзу щодо вступу в ЄС. Що стосується другого етапу, то основною перешкодою для реалізації були зміни в уряді з метою перегляду ідей щодо форм подолання корупції. Наступною перешкодою стала відсутність механізмів оцінки осіб, які відповідали за реалізацію поставлених завдань. Отже, в обох випадках вирішальними факторами були відсутність належного політичного керівництва та низький рівень участі державних службовців у реалізації стратегії [6, с. 10].

Отже, аналіз зазначених факторів дозволяє розробити відповідні підходи до заходів запобігання та протидії корупції в Україні.

Як свідчить аналіз стратегічних заходів у Польщі, під час розробки стратегії важливо знаходити рішення, що найбільше задовольняють потреби та інтереси учасників процесу. Стратегія повинна дозволити створити репутацію відповідального і чесного діяча. Це має забезпечити створення умов для здійснення діяльності у такий спосіб, щоб поважати принципи чесної конкуренції. Державні службовці повинні відчувати себе захищеними від корупції, від будь-яких її проявів, а громадяни повинні отримати впевненість у тому, що мають рівний доступ до пільг та послуг, які фінансуються державою [6, с. 32].

Процесу розробки заходів запобігання та протидії корупції в Україні має передувати аналіз поточної ситуації. Необхідно визначити найважливіші проблеми і попередні спроби їх вирішення.

Розробка ефективних заходів потребує політичної волі з боку уряду, а також участі та підтримки неополітичних соціальних лідерів (експертів, представників бізнесу тощо).

Отже, стратегічні заходи подолання корупції будуть ефективними за умов якісного політичного керівництва. Це означає, що уряд має бути переконливим з погляду його участі у боротьбі з корупцією та забезпечувати реалізацію заходів на найвищих рівнях. Державні службовці та громадянське суспільство повинні бути переконані, що до проблем стримування корупції в уряді ставляться серйозно, а не формально. Ставлення прем'єр-міністра та його міністрів не повинні залишати жодних сумнівів щодо їх ставлення до корупції, кумівства або конфліктів інтересів в установах, які вони контролюють.

Для успішної реалізації стратегічних заходів запобігання та протидії корупції важливим є фактор часу. Його межі по-

винні бути чітко окреслені від початку. На рівні держави та уряду має бути чітке усвідомлення того, що це не план дій подолання корупції, а систематична діяльність, направлена на усунення умов виникнення корупції. Звісно, поставлена мета – зниження рівня корупції – не може бути реалізована впродовж одного терміну повноважень уряду. Як свідчить досвід розвинених країн, подолання корупції охоплює період понад 20 років послідовних дій [2]. Тому важливо правильно віднайти початкову точку для боротьби з корупцією, де найлегше сформулювати цілі реалізації антикорупційних заходів.

Отже, на основі аналізу зазначених факторів можемо визначити основні етапи розробки стратегічних антикорупційних заходів:

- сформулювати мету та визначити стратегічні цілі;
- визначити завдання, встановити терміни, призначити відповідальних осіб та установи для реалізації відповідних заходів;
- визначити критерії ефективності досягнення мети;
- визначити джерела фінансування заходів;
- визначити відповідальний орган, наділити його повноваженнями щодо реалізації антикорупційних заходів, а також визначити форму та терміни звітності щодо процесу впровадження антикорупційних заходів;
- створити незалежний орган для контролю та оцінки всього процесу запровадження антикорупційних заходів [1, с. 78; 4, с. 59; 6, с. 25].

Безумовним є те, що довгострокові системні антикорупційні заходи мають бути підкріплені належною законодавчою базою.

Під час розробки стратегічних антикорупційних заходів варто звернути увагу і на засоби боротьби з корупцією. Як було зазначено вище, існують попереджувальні та каральні засоби подолання корупції, вони мають бути збалансовані.

Серед правоохоронних заходів існує безліч інструментів для розкриття та покарання корупціонерів. За останні роки Кримінальний кодекс поповнився новими визначеннями, пов'язаними з корупцією: корупція у виборчому процесі, спорті, бізнесі. Тому мають бути розроблені й заходи щодо відповідальності у зазначених правопорушеннях.

Що стосується попереджувальних засобів, то досвід Польщі свідчить, що природа корупції змінюється залежно від застосованих заходів. Тому нові стратегічні методи та засоби подолання корупції мають відповідати умовам реалізації.

В умовах сучасної України варто звернути увагу на профілактичні (ex ante) заходи. Новостворені органи, які сприяють і здійснюють заходи по запобіганню корупції, мають бути незалежними та мати необмежені повноваження щодо реалізації антикорупційних заходів. Українці важливо, щоб орган був незалежним. Також важливо, щоб уряд забезпечив адекватне фінансування та фаховий персонал для ефективної роботи. Ми вважаємо, що такий орган має нести відповідальність за реалізацію стратегічних заходів боротьби з корупцією.

Профілактичні засоби означають не лише кодекс етики, але і створення механізмів, які захищають від корупції, та створення безпечної системи для інформування про порушення в державних установах.

Висновки. Аналізуючи створення та впровадження антикорупційних заходів Польщі, потрібно враховувати й деякі

негативні тенденції, які можуть перешкоджати створенню та реалізації антикорупційної політики в Україні. Як свідчить польський досвід, тема корупції та використання спірних методів боротьби з нею для більшості урядів не є пріоритетним завданням, оскільки після закінчення другого етапу реалізації антикорупційних заходів (2009 рік) наступний етап лише побіжно задекларований. Проблема прозорості державних структур згадується і в контексті необхідності прозорої інтерпретації та прозорої розробки правових норм. Польська громадськість засвідчує низьку оцінку участі державних структур у боротьбі з соціальними проблемами корупції.

Отже, під час розробки стратегічних антикорупційних заходів для України слід починати з формулювання ситуації, якої ми хотіли б досягти завдяки їх реалізації. Із метою запобігання та протидії корупції в Україні має бути передбачена система короткострокових і довгострокових заходів. Однак досвід країн, які намагаються подолати проблему корупції, показує, що важливо розробляти довгострокові заходи.

Так, розробка та реалізація антикорупційних заходів з урахуванням досвіду розвинутих країн сприятиме зниженню корупційних проявів і не перешкоджатиме економічному та соціальному розвитку держави, де корупція стане винятком, а не правилом.

Література:

1. Рябошапка Р.Г., Хмара О.С., Кухарук А.В. Альтернативний звіт з оцінки ефективності державної антикорупційної політики. Київ, 2015. 268 с.
2. Жданов І. Корупція в Україні: спроба аналізу. URL: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/N32-1/zhdanov.htm> (дата звернення: 12.04.2018).
3. Корнякова Т.В., Соколенко О.Л., Алексєєнко І.Г. Корупційна злочинність: витоки, сучасний стан, стратегія протидії: монографія. Дніпро: ЛІРА, 2017. 276 с.
4. Світ без корупції: міф чи реальність? Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі: матеріали дискусійної панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму (Харків, 3-6 жовтня 2017 р.). Харків: Право, 2017. 142 с.
5. Corruption perceptions index 2017. URL: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 (дата звернення: 12.04.2018).
6. Grażyna Czubek, Grażyna Kopińska, Adam Sawicki, Anna Wojciechowska-Nowak. Jacek Wojciechowicz. How to fight corruption? Warsaw, 2010. 77 p.

Дем'янчук Ю. В., Бака А. И. Разработка средств предотвращения и противодействия коррупции в Украине на основе опыта развитых стран

Аннотация. Статья посвящена актуальной проблеме разработки и реализации мер предотвращения и противодействия коррупции в Украине на основе опыта развитых стран. На основе анализа антикоррупционной стратегии Польши осуществлен анализ факторов, влияющих на успех реализации введенных антикоррупционных мероприятий и на совершенствование их в условиях современной Украины. Сделан вывод о том, что разработка и реализация антикоррупционных мероприятий с учетом опыта развитых стран будет способствовать снижению коррупционных правонарушений не будет препятствовать экономическому и социальному развитию страны.

Ключевые слова: антикоррупционные меры, коррупция, противодействие коррупции, предотвращения коррупции, средства преодоления коррупции.

Demianchuk Y., Baka O. Development of tools for prevention and counteraction of corruption in Ukraine based on the experience of developed countries

Summary. The article is devoted to the urgent problem of developing and implementing measures to prevent and counteract corruption in Ukraine on the basis of the experience of developed countries. In particular, on the basis of an analysis of Poland's anticorruption strategy, an analysis has been made of the factors that influence the success of the implemented

anti-corruption measures and their improvement in the conditions of modern Ukraine. It is concluded that the development and implementation of anti-corruption measures, taking into account the experience of developed countries, will help reduce corruption offenses, and will not hinder the economic and social development of the country.

Key words: anticorruption measures, corruption, counteraction to corruption, prevention of corruption, means of overcoming corruption.